

З. М. Заіка

Беларусь, Брэст, Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт

“МОТАЛЬСКІ СЛОЎНІК” – З УСЁЮ ДУШОЮ ДА ДЗМІТРЫЯ КУЛЬБЕДЫ

Дзмітрый Кульбеда – медык па адукацыі. У 2012 г. закончыў Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт з адзнакай, але душа яго імкнулася да гуманітарнай творчасці. Ён стаў хірургам і аддаў сваёй справе ўсё сваё кароткае жыццё, намагаўся стаць высакласным спецыялістам, многа працаваў. Скончыў клінічную ардынатуру па спецыяльнасці “Сасудзістая хірургія” і хутка прадэманстравалі свае бліскучыя здольнасці, праводзячы вельмі складаныя мікрахірургічныя аперацыі. Столькі жыццяў выратаваў, а сваё жыццё не збярэў.

Ён – моталец, усёю душою любіў свой край. Акрамя заняткаў спортам і турызмам, займаўся збіраннем этнаграфіі, фальклору і дыялектнай лексікі Мотальшчыны, і гэтак аддаваў увесь свой вольны час. Дыялектныя, або гаваркія, словы мотальскай гаворкі заходнепалескага дыялекту Беларусі неацэнны скарб у свеце славянскіх моў.

Збіраючы дыялектны матэрыял, ён не паспяваў сістэматызаваць яго адразу, спадзяваўся, што зробіць гэта пазней. А пазней сталася так, што давялося яго маці М. Кульбеда і аднадумцу В. Місіюку зрабіць гэтую працу за яго.

Усяго ў слоўнік увайшло 458 артыкулаў. Безумоўна, Дзміцер Кульбеда, выкарыстоўваючы алфавіт украінскай, рускай, беларускай, лацінскай моў, недакладна перадаваў гучанне мотальскіх слоў. Таму навукоўцамі было вырашана падаваць ілюстрацыі фанетычнай транскрыпцыяй, прынятай ва ўкраінскай дыялекталогіі, пакінуўшы без змен пераклад ілюстрацый толькі рускаю мовай.

Акрамя дыялектных лексем, якія належаць да розных часцін мовы, у слоўніку змешчаны мікратапонімы (11), антрапонімы Мотальшчыны, фальклорныя прыпеўкі, лісты, каментарыі. Слоўнік змяшчае ўмоўныя скарачэнні на рускай мове і, нават, на ўкраінскай мове. Таксама “Мотальскі слоўнік” аздоблены на вокладках і на форзацах цудоўнымі фотаздымкамі мотальскіх пейзажаў, вандровак на веласіпедзе, байдарцы, аўтамабілі. На адным з форзацаў змешчаны мотальска-палескі пейзаж, па якім раскіданы паперкі з яго запісамі, якія ён не паспеў поўнасна сабраць, і, на нашу думку, калі б у яго застаўся час, ён абавязкова зрабіў бы каментарый не толькі на ўкраінскай, рускай, але і на сучаснай беларускай мове.

“Мотальскі слоўнік” Дзміцера Кульбеды быў надрукаваны ў Мінску выдавецтвам “Смэлтак” у 2018 г. [1]. Прадмову для слоўніка напісаў знакаміты ўкраінскі філолаг Грыгорый Аркушын, прафесар, доктар філалагічных навук. На жаль, менавіта з гэтай прычыны для афармлення лексем слоўніка была выкарыстана фанетычная транскрыпцыя, прынятая ва ўкраінскай дыялекталогіі. І таму паважаны прафесар вырашыў, што гэты слоўнік можна лічыць мотальска-ўкраінска-расійскім, хаця вядома, што тэрыторыя Мотальшчыны знаходзіцца на тэрыторыі Брэсцкай вобласці Беларусі ў арэале заходнепалескіх гаворак Беларусі [2].

Я. Р. Самуйлік, кандыдат філалагічных навук, дацэнт Брэсцкага дзяржаўнага тэхнічнага ўніверсітэта, дыялектолаг, таксама лічыць, што мотальскі дыялект, які ўваходзіць у арэал заходнепалескіх гаворак Беларусі, ні ў якім разе нельга лічыць украінскім. Агульнапрынята, працягвае разважаць Я. Р. Самуйлік, у навуковай лінгвістычнай літаратуры, што гэты дыялект адносіцца да заходнепалескіх брэсцка-пінскіх загародскіх гаворак Беларусі. Такім чынам, мы пакідаем слоўнік без лінгвістычнага каментарыя беларускіх філолагаў.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Кульбеда, Д. Мотальский словник / Д. Кульбеда / уклад. М. Кульбеда, А. Скашук, В. Місюк. – Мінск : Смэлтак, 2018. – 136 с.
2. Клімчук, Ф. Д. Гаворкі Заходняга Палесся / Ф. Д. Клімчук. – Мінск : Выш. шк., 1983.